

LIETUVOS RESPUBLIKOS FINANSŲ MINISTERIJA

Lietuvos Respublikos Vyriausybei

2023-04- Nr.

DĖL LAIKINOJO SOLIDARUMO ĮNAŠO ĮSTATYMO PROJEKTO

Lietuvos Respublikos finansų ministerija teikia pagal Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarijos Teisės grupės pastabas patikslintą Lietuvos Respublikos laikinojo solidarumo įnašo įstatymo projektą (toliau – Įstatymo projektas).

Dėl fiskalinių ir pinigų politikos priemonių, taikytų kaip atsakas į pasaulio ekonomiką sukrėtusią COVID-19 pandemiją, euro zonos šalių kredito įstaigų sistemose susiformavo netipinis likvidžių lėšų perteklius. Ypač didelis jis susidarė Lietuvoje, kur dėl didelio fiskalinio stimulo, teigiamo prekybos balanso ir bendros Europos Centrinio Banko (toliau – ECB) likvidumo stiprinimo politikos šalies kredito įstaigose laikomų rezidentų įmonių ir gyventojų indėlių lygis ėmė augti sparčiausiai euro zonoje ir Lietuvos kredito įstaigų sektoriuje susikaupė 11 mlrd. eurų daugiau rezidentų indėlių nei jiems suteiktų paskolų, o susidariusį istoriškai didžiausią likvidumo perteklių kredito įstaigos daugiausia laikė centrinio banko sąskaitoje.

Dėl Rusijos Federacijos pradėtos karinės invazijos į Ukrainą reikšmingai suintensyvėjus infliaciniams procesams euro zonoje, ECB 2022 metais ėmėsi ryžtingai didinti pagrindines palūkanų normas vis dar esant neįprastai dideliame likvidaus turto lygiui kredito įstaigų sistemose. Dėl tokios netikėtos ir netipinės situacijos, kai ECB pagrindinės palūkanų normos greitai pakilo esant ypač dideliame likvidumui, kredito įstaigos, patirdamos tiesioginį paskolų palūkanų pajamų padidėjimą, turi ribotas paskatas didinti indėlių palūkanų normas, o už didelį likvidžių lėšų perteklių gauna netipinio dydžio palūkanų pajamas.

Be to, valstybės parama šalies ekonomikai pandemijos metu ne tik didino likvidumo lygį finansų sistemoje, bet ir mažino įmonių bei namų ūkių kredito riziką, o kartu ir nuostolių potencialą kredito įstaigoms, dėl ko neveiksnių paskolų lygis Lietuvoje išlieka žemas. Lietuvos Respublikos Vyriausybės verslui bei gyventojams taikytos pagalbos ir skatinimo priemonės leido sumažinti neigiamą COVID-19 pandemijos, energetikos krizės ir kitų Rusijos Federacijos pradėtos karinės invazijos į Ukrainą sukeltų padarinių poveikį ir užtikrinti verslo bei gyventojų finansinių įsipareigojimų kredito įstaigoms vykdymą.

Tokių aplinkybių, t. y. staiga augimo esant pertekliniam likvidumui, anksčiau euro zonoje nėra buvę, o jos ir lemia, kad kredito įstaigų sektorius patiria ir, aplinkybėms nesikeičiant, 2023 metais toliau patirs reikšmingą neplanuotą grynujų palūkanų pajamų padidėjimą. Toks reiškinys apibrėžiamas kaip ekonominė renta. Lietuvos banko skaičiavimais, netipinės aplinkybės gali lemti, kad kredito įstaigų pelnas, esant tikėtinam scenarijui, išaugs apie 3 kartus per 2023 metus, palyginti su įprastais metais, ir apie 2 kartus, palyginti su jau padidėjusiomis 2022 metų pajamomis, bei sieks apie 1 mlrd. eurų. Panaši ekonominė renta 2022 metais stebėta energetikos sektoriuje, kuris dėl energijos kainų svyravimų taip pat turėjo neplanuotą pelną.

Ekonominė renta suprantama kaip iškraipantis ir neteisingas reiškinys, todėl, panašiai kaip energetikos sektoriuje, didelės apimties neplanuotą išaugusį kredito įstaigų pelną tikslinga perskirstyti fiskalinėmis priemonėmis, siekiant šalinti rinkos netobulumų, susidariusių dėl išskirtinių aplinkybių, lėmusių kredito įstaigų netikėtą pelną, pasekmes.

SyncConvContent5371717021438532905.tmp

Įstatymo projektu siekiama Lietuvoje nustatyti laikinąjį solidarumo įnašą, kuris būtų taikomas tik daliai kredito įstaigų nelauktų grynųjų palūkanų pajamų, gautų dėl pasikeitusios pinigų politikos krypties, esant rinkos netobulumams ir kartu užtikrinant, kad įnašas neturės neigiamos įtakos konkurencingumui kredito įstaigų sektoriuje bei finansų sistemos stabilumui, o surinktos lėšos bus skirtos svarbiems visuomenės ir valstybės poreikiams, susijusiems su nacionalinio saugumo stiprinimu, – karinio mobilumo ir dvigubo naudojimo (civilinėms ir karinėms reikmėms) transporto infrastruktūros, taip pat karinės infrastruktūros, reikalingos priimančiosios šalies paramai užtikrinti, pritaikymo ir (ar) sukūrimo projektams, – finansuoti, nes šis finansavimo poreikis padidėjo dėl išskirtinių aplinkybių, nulemtų geopolitinės situacijos, sukeltos Rusijos Federacijos pradėto karo Ukrainoje

Kartu teikiame glaustą analitinę informaciją apie Įstatymo projektą:

I. Sprendžiama problema	<p>Įstatymo projekto pagrindinis tikslas – atsižvelgiant į Rusijos Federacijos karinės agresijos prieš Ukrainą poveikį euro zonos ekonomikai, valstybės paramos ekonomikai skatinti priemonių taikymą, netipinį likvidžių lėšų perteklių kredito įstaigose, infliaciją, pinigų politikos pokyčius ir reikšmingą kredito įstaigų grynųjų palūkanų pajamų augimą; į biudžeto politikos kontrolės institucijos 2022 m. rugsėjo 20 d. išvadą dėl išskirtinių aplinkybių, susidariusių dėl geopolitinės situacijos ir jos galimo neigiamo poveikio valdžios sektoriaus finansams, kaip jos suprantamos pagal Lietuvos Respublikos fiskalinės sutarties įgyvendinimo konstitucinį įstatymą, nustatymo; taip pat į minėtos karinės agresijos reikšmingą neigiamą poveikį Lietuvos Respublikos nacionaliniam saugumui ir padidėjusį poreikį imtis būtinų ir skubių priemonių Lietuvos Respublikos nacionaliniam saugumui stiprinti, įgyvendinti įsipareigojimus, susijusius su priimančiosios šalies pajėgumų stiprinimu, užtikrinant karinės infrastruktūros projektų, kuriais siekiama operatyviai užtikrinti Šiaurės Atlanto Sutarties Organizacijos (NATO) sąjungininkų pajėgų priėmimą Lietuvoje pagal NATO viršūnių susitikime Madride 2022 metais priimtą susitarimą, įgyvendinimą, nustatyti laikinąjį solidarumo įnašą, iš kurio surinktos lėšos būtų skiriamos minėtoms priemonėms ir įsipareigojimams įgyvendinti.</p>
II. Siūlomos priemonės	<p>Įstatymo projektu siūloma:</p> <ul style="list-style-type: none"> - nustatyti laikinojo solidarumo įnašo, kurį mokėtų kredito įstaigos ir filialai, įsteigti Lietuvoje, iš dalies netikėtų grynųjų palūkanų pajamų, apskaičiavimo, deklaravimo, sumokėjimo ir administravimo tvarką; - nustatyti, kad įstatymas būtų taikomas laikinai, t. y. laikinasis solidarumo įnašas būtų mokamas tik už 2023 metų dalį ir 2024 metais gautas grynąsias palūkanų pajamas; - nustatyti, kad iš laikinojo solidarumo įnašo surinktos lėšos būtų panaudojamos karinio mobilumo ir dvigubo naudojimo (civilinėms ir karinėms reikmėms) transporto infrastruktūros, taip pat karinės infrastruktūros, reikalingos priimančiosios šalies paramai užtikrinti, pritaikymo ir (ar) sukūrimo projektams finansuoti; - nustatyti, kad laikinąjį solidarumo įnašą administruos, jo apskaičiavimo, deklaravimo ir sumokėjimo teisingumo kontrolę vykdys Valstybinė mokesčių inspekcija, <i>mutatis mutandis</i> taikydama atitinkamas Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymo nuostatas.
III. Priemonių kaštai	<p>Įstatymo projektui įgyvendinti Lietuvos Respublikos biudžeto lėšų nereikės.</p>

IV. Nauda visuomenei	Iš laikinojo solidarumo įnašo surinktos lėšos bus skirtos svarbiems valstybės ir visuomenės poreikiams, susijusiems su nacionalinio saugumo stiprinimu, užtikrinti. Tikimasi, kad įgyvendinus Įstatymo projektą 2023 metais į valstybės biudžetą bus surinkta apie 130 mln. eurų, 2024 metais – apie 230 mln. eurų, o 2025 metais – apie 50 mln. eurų. Taip pat laikinąjį solidarumo įnašą siūloma nustatyti taip, kad įnašas neturės neigiamos įtakos konkurencingumui kredito įstaigų sektoriuje, finansų sistemos stabilumui bei verslo ir gyventojų kreditavimui (pavyzdžiui, Įstatymo projekte siūloma, kad apskaičiuojant laikinojo solidarumo įnašo bazę nebūtų įtrauktos palūkanų pajamos, gautos pagal 2023 m. sausio 1 d. ir vėliau sudarytas kreditavimo sutartis, išskyrus kreditavimo sutartis, sudarytas su finansų sektoriaus subjektais ir su laikinojo solidarumo įnašo mokėtoju susijusiais asmenimis).
----------------------	---

Įstatymo projektas neprieštarauja Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programai.

Įstatymo projektas paskelbtas Lietuvos Respublikos Seimo kanceliarijos teisės aktų informacinės sistemos (TAIS) Projektų registravimo posistemėje.

Įstatymo projektas išvadoms gauti buvo teiktas Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijai, Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerijai, Lietuvos bankui, Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministerijai, Valstybinei mokesčių inspekcijai prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos, Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybai, Lietuvos bankų asociacijai, asociacijai Lietuvos kredito unijos, Lietuvos centrinei kredito unijai, Jungtinei centrinei kredito unijai. Savo iniciatyva išvadas dėl Įstatymo projekto pateikė Lietuvos verslo konfederacija, Lietuvos laisvos rinkos institutas, asociacija „Investors’ forum“, AB SEB bankas. Į dalį gautų pastabų atsižvelgta arba jos suderintos darbo tvarka. Dėl pastabų, į kurias neatsižvelgta arba atsižvelgta iš dalies, teikiama derinimo pažyma. Įstatymo projektas taip pat pateiktas ECB nuomonei gauti, prašant šią nuomonę pateikti skubos tvarka. ECB nuomonės laukiama š. m. balandžio mėnesio pradžioje, todėl į ECB nuomonę bus galimybė atsižvelgti Įstatymo projekto svarstymo Lietuvos Respublikos Seime metu.

Pažymėtina, kad atsižvelgiant į institucijų, finansų rinkos dalyvių ir asociacijų pastabas, susijusias su dvigubu apmokestinimu, laikinojo solidarumo įnašo taikymo galimu poveikiu konkurencijai ir kreditavimui, Įstatymo projektas buvo patobulintas atsisakant kartu su juo teikto Lietuvos Respublikos pelno mokesčio įstatymo Nr. IX-675 31 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto, kuriuo laikinasis solidarumo įnašas būtų priskirtas prie neleidžiamų atskaitymų pelno mokesčio apskaičiavimo tikslais, taip pat į Įstatymo projektą įtraukta nuostata, pagal kurią apskaičiuojant laikinojo solidarumo įnašo bazę neįtraukiamos grynosios palūkanų pajamos, gautos už 2023 m. sausio 1 d. ir vėliau sudarytas kreditavimo sutartis, išskyrus kreditavimo sutartis su finansų sektoriaus subjektais ir su laikinojo solidarumo įnašo mokėtoju susijusiais asmenimis. Be to, Įstatymo projekte atsisakyta ankstesnėje Įstatymo projekto redakcijoje numatytos ribos pagal kredito įstaigose laikomų klientų Lietuvos Respublikos rezidentų indėlių ir einamosiose sąskaitose laikomų lėšų sumą (400 mln. eurų), kurią pasiekusioms kredito įstaigoms būtų taikoma pareiga mokėti laikinąjį solidarumo įnašą.

Atsižvelgus į Konkurencijos tarybos išsakytą nuomonę, kad Įstatymo projekto nuostatos gali atitikti valstybės pagalbos kriterijus, pažymime, jog Įstatymo projektas patikslintas atsisakant ankstesnėje Įstatymo projekto redakcijoje numatytos ribos pagal kredito įstaigose laikomų klientų Lietuvos Respublikos rezidentų indėlių ir einamosiose sąskaitose laikomų lėšų sumą (400 mln. eurų), kurią pasiekusioms kredito įstaigoms būtų taikoma pareiga mokėti laikinąjį solidarumo įnašą. Be to, tokia situacija, kokia susiformavo kredito įstaigų sektoriuje, nėra susiformavusi jokiam kitame ūkio sektoriuje, įskaitant ir kitą finansų sektorių. Pažymėtina, kad nebuvo nurodytos faktinės aplinkybės, pagrindžiančios galimos valstybės pagalbos požymius tiek finansų sektoriuje, tiek kituose ūkio sektoriuose.

Įstatymo projektą parengė Finansų ministerijos Finansų rinkų politikos departamento direktorė Vilma Mačerauskienė (el. p. vilma.macerauskiene@finmin.lt), šio departamento vyresnioji patarėja Vilija Petronienė (el. p. vilija.petroniene@finmin.lt) ir šio departamento Kredito ir mokėjimų rinkų

skyriaus vedėja Akvilė Kalantaitė (el. p. akvile.kalantaite@finmin.lt), Mokesčių politikos departamento direktorė Jūratė Laurikėnaitė (el. p. jurate.laurikenaite@finmin.lt), šio departamento Mokesčių ir muitų administravimo skyriaus vedėja Ramunė Fabijonavičiūtė (el. p. ramune.fabijonaviciute@finmin.lt) ir šio skyriaus patarėjas Egidijus Vizgirda (el. p. egidijus.vizgirda@finmin.lt), Tiesioginių mokesčių ir tarptautinio apmokestinimo skyriaus vedėjas Evaldas Putrimas (el. p. evaldas.putrimas@finmin.lt), Teisės departamento direktorius Evaldas Kašėta (el. p. evaldas.kaseta@finmin.lt), šio departamento vyresnioji patarėja Viktorija Jakubonienė (el. p. viktorija.jakuboniene@finmin.lt) ir šio departamento Teisėkūros skyriaus patarėja Gintarė Grigaitė (el. p. gintare.grigaite@finmin.lt), Biudžeto departamento direktorė Daiva Kamarauskienė (el. p. daiva.kamarauskiene@finmin.lt) ir Lietuvos banko Finansinio stabilumo departamento Makroprudencinės politikos skyriaus vadovė Nijolė Valinskytė (el. p. nvalinskyte@lb.lt).

Įstatymo projektas teikiamas kaip papildomas projektas, susijęs su Vyriausybės nutarimu pateiktais pasiūlymais dėl Lietuvos Respublikos Seimo (VI) (pavasario) sesijos darbų programos. Poreikį nedelsiant imtis veiksmų lėmė tik šių metų pradžioje paaškęjusios šiame rašte nurodytos aplinkybės dėl kredito įstaigų neplanuoto grynųjų palūkanų pajamų padidėjimo, kuriam reikšmingą įtaką turėjo Rusijos Federacijos karinės agresijos prieš Ukrainą poveikis euro zonos ekonomikai, lėmęs valstybės paramos ekonomikai skatinti priemonių taikymą, infliaciją, pinigų politikos pokyčius. Išskirtinės aplinkybės dėl geopolitinės situacijos šiuo laikotarpiu taip pat lėmė padidėjusį poreikį imtis priemonių Lietuvos Respublikos nacionaliniam saugumui stiprinti, įgyvendinti įsipareigojimus, susijusius su priimančiosios šalies pajėgumų stiprinimu, užtikrinant karinės infrastruktūros projektų, kuriais siekiama operatyviai užtikrinti NATO sąjungininkų pajėgų priėmimą Lietuvoje pagal NATO viršūnių susitikime Madride 2022 metais priimtą susitarimą, įgyvendinimą. Siekiant pradėti rinkti laikinuosius solidarumo įnašus per 2023 metų II ketvirtį, siūloma Seimo prašyti Įstatymo projektą svarstyti skubos tvarka.

PRIDEDAMA:

1. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimo projektas, 1 lapas.
2. Įstatymo projektas, 5 lapai.
3. Aiškinamasis raštas, 12 lapų.
4. Įstatymo projekto derinimo pažyma, 8 lapai.
5. Teisės aktu sukeltamų arba teisės akto projektu galimų sukelti ūkio subjektų prisitaikymo prie reguliavimo išlaidų apskaičiavimo ataskaita, 4 lapai.

Finansų ministrė

Gintarė Skaistė